

Tituluen gudu zelaitik

Ikastolek beren bide luzetxo urratu dute euskarazko irakaskuntzan. «Alfabetatzea» kementsu dabil, euskara eta euskal kultura zabaltzen. Erlijiosoek ikastetxe batzu* hasiak dira, azken urteotan, euskarazko ordu bat edo beste ematen. Orain eskola publikoak ere prest (!)-daude, eskatzen dutenei euskara irakasteko.

Euskararen irakaskuntza horrek balio garantia behar zuen. Horregatik, **euskal irakasle tituluen premia zegoen**. Beste bide eta instituzio ofizialik ezean, Euskal Akademiak hartu zuen bere gain eginkizun hau.

Euskaltzaindiaren batzorde* esaminatzailearengana 600 lagun hurbildu dira orain arte, euskal irakasle titulua ateratzeko. Horietatik 400 lagunek lortu dute.

Eta ondoren tituluen gudu zelaia ireki da.

Euskaltzaindia eta Herria

Orain dela lau bat urte eskatu zioten Ikastolek Euskaltzaindiari, euskal irakasle titulua «ofizialak» eman zitzaizkien. Euskaltzaindiak ez zeukan ukatzerik, premia gorria baitzegoen. Hortarako, batzorde bat eratu zuen.

Batzordeak hiru mailatan banatu zuen euskal irakasle titulua, eta maila bakoitze-rako programa egin zuen. Programa hauen arabera* egin dira orain arteko esaminak, lehen eta bigarren mailan. Han eta hemen

Euskaltzaindiaren batzorde esaminatzailearengana 600 lagun hurbildu dira orain arte, euskal irakasle titulua ateratzeko. Horietatik 400 lagunek lortu dute.

antolatu ditu batzordeak esamin saioak; eta aurrerantzerako ere, egokien izango den edozein lekutan antolatzeko prest dago. Bereziki Arrasaten* urtero bi aldiz antolatuko ditu, geografian aldetik lekuri egokiena bezala ikusi duelako.

Euskaltzaindiaren beraren titulua dira hauk.* Orain arte, Gipuzkoako Ikastolen Elkarteak onartua du titulu hori; halaber* Iruineko Udalak.* Eta, horietaz gainera, bizkaitar, arabar eta nafar asko hurbildu da, Euskaltzaindiaren titulua lortzera. Nafarroako Diputazioaren «Euskal Yakintza» batzordeak, berriz, ez du Euskaltzaindiaren titulua onartu, eta bere aldetik antolatu du beste titulu modu bat, Diputazioaren izenean, Nafarroako ikastola eta eskoletarako. Bitartean, Diputazioa bera Euskaltzaindiaren babesle bezala agertzen da.

Noren izenean ematen ditu Euskaltzaindiak titulu horik*? Ezer herri herritik sortu baldin bada Euskal Herrian, Hori Ikastolak izan dira. Eta hauk izan dira, izan

ere, Euskaltzaindiari titulua eskatu dizkiotenak. Horregatik Herria bera izan da, Euskaltzaindiari, titulua; emateko itzala, eskubidea eta «agintea» eman dizkiona. Herriak berak eman die «ofizialtasuna» titulu horiei.

Euskal Herriak ez du «bere» instituzio publikorik; eta baten bat baldin badauka, hori Euskaltzaindia da. Hezkuntz* Ministergoak ez du, oraintxe arte, euskal irakaskuntzaren arazoa haintzakotzat* hartu; eta lehentxo arte, Nafarroako eta Arabako Diputazioek ere ez, irakaskuntzaren arloa beren eskuetan eduririk ere. Iparraldean berdintza izan da egoera. Horregatik, Euskal Herriak Euskaltzaindiari eman zion «bere ofizialtasuna», publikotasuna eta euskal irakasle titulua emateko baimena eta eskubidea. Ez dago hemen legearen ofizialtasunik, baina bai Herriarenik.

Hala ere, Herriaren ofizialtasun horrek izan du bere legezko oinarrikeria ere. Lizarrako* Estatutuak Euskaltzaindiari ematen zion, eman ere, horrelako eginkizuna eta eskubidea. Halaber, Bizkaiko Diputazioaren «Auzo Ikastoletan» irakasteko, euskara jakiteak bere puntua du; eta puntu hori hartzeko, euskararen ezagutza egiaztatuko duen ageria behar da: Euskaltzaindiarena, hain zuzen ere!

Nor dago Euskaltzaindiaren kontra?

Estatuari aurrea hartu dio Herriak, eta Ministergoari Euskaltzaindiak. Orain, berriz, Ministergoa ere euskal irakasle tituluen bila hasi da, eskoletan euskara irakatsiko dutenentzat: ez ordea, Euskaltzaindiarekin edo Euskaltzaindiaren atzetik, haren saihestetik baino. Nondik atera, bada, titulu horik?

Gipuzkoan eta Bizkaian Hezkuntz Ministergoaren Delegazioen eskuetan dago irakaskuntzaren arloa, eta ez Diputazioen eskuetan. Eta Delegaziook bidegalduta* gertatu dira, Herriak urraturiko bideetatik urrun ibili gura izan dutelako. Ministergoak berak ez du, orain arte, euskal irakasleak prestatzeko instituturik sortu eta

eratu. Ba dira «Departamentos de Estudios Vascos» edo antzekoak hor nonbaiteko Unibertsitateetan: Salamancan, Bordele, Barcelonan...(?). Denak Euskal Herri-rik kanpora. Euskal kultura kanporako da nonbait, eta ez Euskal Herri-ko. Hemen Unibertsitateetan ez da sortu horrelako instituturik, euskal irakasle titulua eman litzakeenik.

Hala ere, ikasleen aldetik eta Unibertsitateen onarritik sortu dira Mintegiak* edo kultur taldeak, Unibertsitateek onartu dituztenak. Hauk antolatu izan dituzte euskara ikasteko ikastaroak, Euskaltzaindiaren babesean sarritan, eta haren irakasle titulua lortzeko asmoz.

Ba zuten, beraz, Delegazioek nora jo. Baina, beste horrelako instituzio publiko zenbaitek bezala, nahiago izan dute Euskaltzaindia baztertea eta Euskal Herriko Unibertsitateetan zeuden Mintegiak haintzakotzat ez hartzea, hauk institutu ofizial bihurtu beharrean eta Euskaltzaindiaren titulua legezatu beharrean. Jakin ez, orain arte Euskaltzaindiak eman dituen tituluek ere, ikastoletarako eta beste eskoletarako balio ofizialik izango duten Ministergoarentzat.

Zenbait zalantza eta galenen* ondoren, Gipuzkoako Delegazioak Euskaltzaindiari nolabaiteko laguntzatxoren bat eskatu dio. Baina Bizkaikoak nahiago ote du Euskera-zaleak elkartera jo? Ala elkarrekin Delegazioa?

«Euskerazaleen» ofizialtasuna

Euskara zabaltzeko elkarteak eta Euskerazaleak izenekoa. Ba dira tartean euskaltzain laguntzaile batzu* ere.

Bilboko egunkari batek honela zioen aurreko batetan: «Para poder dar clases en euskera es necesario tener profesorado capacitado; y hasta que vayan saliendo con

Horregatik, Euskal Herriak Euskaltzaindiari eman zion «bere ofizialtasuna», publikotasuna eta euskal irakasle titulua emateko baimena eta eskubidea. Ez dago hemen legearen ofizialtasunik, baina bai Herriarenik.

título oficial, para esta primera fase, la Asociación para el Fomento del Vascuence Euskerazaleak tiene capacidad para otorgar el título de monitores» (El Correo Español - El Pueblo Vasco, urriak 22). Ustedudanez, «para dar clases de euskera» esan nahi zuen hurrean,* eta ez «en euskera», oraingoz behintzat ez baitugu entzun *

kola guztiak ikastola bihurtuko dizkigutela berrionik.

Dena dela, noiz eta nork emango ditu gero titulu «ofizial» horik? Ministergoak berak beharbada. Baina nork eman dio

Baina nork eman dio Euskerazaleak elkarteari, «monitore» titulu horik emateko eskubidea?

Euskerazaleak elkarteari, «monitore» titulu horik emateko eskubidea? Eta ba ote dago alderik «monitore» titulu hauen eta Euskaltzaindiaren «irakasle» tituluen artean?

Saltsa mota hontan biper klase bat baino gehiago dagoela uste dut. Alde batetik, euskaltzain laguntzaileak ba dira tartean. Hauek Euskaltzaindiaren tituluak ukatzen dituzte, eta horien kontra beste batzu ematen, eta hala ere euskaltzain irauten dute. Bestetik, Ministergoak (Delegazioak oraingo hontan) ez ditu legezatu (onartu bai?) Euskaltzaindiaren tituluak, eta (nolabait behintzat) ofiziala den Akademia baten kontra dabilen elkarte pribatu bati, tituluak emateko eskubidea eskaintzen dio. Horrelakorik ez da munduko inongo bazterretan jazotzen.*

Baina aspalditik ohituak gauzate, Herria alde batera utzirik, beren erabakiak eta neurriak hartzen dituztela ikusten. Ohituak, halaber, Euskal Herriaren nortasuna adierazten eta finkatzen duten instituzioen gainetik eta horien kontra, Herri hau zatikatzen duten neurriak hartzen dituztela ikusten. Baina gu Euskal Herriarekin gelditzen gara.

Eliza eta jainkozaleen euskal titulua

Herrialde guztietan, hizkuntzaren Akademia «ofiziala» dagoenetan halebria,* Estatuak berak eta Elizak ere Akademia hori onartzen dute gidaririk eta autoritaterik garaiena bezala, hizkuntzari dagokionez. Baina Herri hau diferentea dugu oraindik ere.

Azken udan Iruineko, Bilboko, Donostiako eta Baionako apezpikuek batzorde bat sortzeko erabakia hartu zuten, Elizaren ageri* eta idazki ofizialetan erabili behar izan zuten euskara modua deliberatzeko.* Honela dio pasarte batetan apezpikuen ageriak: «Gaiñera, Euskaltzaindiaren erabakiak eta zuzenbideak ezagutu eta aintzakoztat artuko ditu (batzordeak), eta beroieizor zaïen begirunea* izango die; era berean (erdaraz: así como) beste zenbait taldek euskera lantzen ari duen saiaketa aintzakotzat hartuko du, batez ere erligio-saillean ari diren taldeen lana» (Boletín oficial del Obispado de Bilbao, agosto-septiembre, 1975).

Nik ez dut esango, Elizaren idazkietan Euskaltzaindiaren arauak erabat* eta berehalakoan sartu behar direnik une hontan. Baina Elizak ez pentsatu ez adierazi behar ez duena zera da: Euskaltzaindiak markatzen duen batasun bidearen parean edo, batzordeak markatuko duena jartzea. On-

do iruditzen zait, batzordeak «beste taldeak» haintzakotzat hartzea eta kontutan edukitzea. Baina onartu ezinezkoa da Euskaltzaindia eta beste taldeok parean jartzea. Elizak behin eta betiko eta argi eta garbi aitortu behar duena zera da: euskarari dagokionez, Euskaltzaindia duela bere gidari nagusi eta garaiena.

Baina benetan Elizak euskararen kontrola eskuratu nahi ote du?

Gipuzkoan Ikastolen Elkarteak (Elizaren elkarte ofiziala berau) Euskaltzaindiaren euskal irakasle titulua onartzen du. Bizkaian (Bizkaian behintzat) Elizak bere euskal tituluak eman gura ote ditu?

Bizkaiko Elizbarrutiak Hezkuntz Ministertotik hartu du, maisuentzako erligio ikastaroak antolatzeko eta horiei tituluak emateko eskubidea. Eta egoki dirudi. Baina gauza berbera egin nahi ote da euskal irakasleekin ere? Ondo dago —inork ez lieke hortarako eskubiderik ukatu behar— Seminarioak edo Elizako edozein talde edo elkarte ofizialek nahiz ez ofizialek euskarazko irakaskuntza ematea, Durangon, Derion, Bilbon edo beste edozein lekutan. Gaurregun Euskal Herriak beharrezkoa du Elizaren lana, bere nortasunari eta hizkuntzari eusteko.*

Baina zer titulu lortuko dute irakasle horiek? Ikastaroan parte hartu dutela agertzen duen ageri hutsa emango ote zaie irakasleei? Ala benetako titulu «ofiziala» eman nahi da? Noren izenean: Euskerazaleak elkartearenean? Ala Elizaren beraren izenean? Hainbeste galderak erantzuna eskatuko luke.

Bi puntu argitu beharra dago berehalakoan:

1. Jesukristok ez dio Elizari euskararekiko aginte berezirik eman, ez eta euskal tituluak emateko eskubiderik. Eta berak eskolatu dituen maisu edo irakaslegaienezko tituluak nahi baditu, ez dauka inolaz ere bere itzalpean Euskaltzaindiari azpiak jaterik ez eta honen ordez eta honen kontra bere burua euskararen arduradun egiterik.

2. Euskaltzaindiaren euskal irakasle titulua ez da jainkozale ez jainkogabe. Euskaltzaindiaren batzorde esaminatzaileak ez dio inori bere fedeari buruz galdetzen, eta ez du inor behartzen jainkogabeena omen den —zozokeria haundiagorik izango ote da munduan?— H dontsu* hori onartzera,

Baina onartu ezinezkoa da, Euskaltzaindia eta beste taldeok parean jartzea.

baina bai letra hori non erabili beharko litzatekeen jakitera, bidezkoa denez, Euskaltzaindia euskal Akademia baldin bada.

Herriak du hitza

Hitz handia da Herria. Horregatik berak du azken Hitz.

Beren lana Herriaren alde ematen duten Herriko langile guztiek osatzen dute Herria. Eta Euskal Herria, berriz, euskal lurralde guztietako lagunek osatzen dute. Eta Herriaren herribide bakarra herri osoaren

demokrazibidea da. Herriak berak hautatuko du zein izango den herri osoaren ordezkari.* Orain arte, berriz, euskal Herri osoaren instituzio ordezkari bakarra, euskarari dagokionez, Euskaltzaindia izan da.

Euskaltzaindia berez ez da euskara irakasteko instituzioa, ez eta euskal tituluak emateko ere. Baina une hontan, Herriak berak eskatuta, Euskaltzaindia da titulu «ofizialak» emateko instituzioa. Euskararen irakaskuntza eta euskal irakasleen prestatzea, hortarako gauza den edonork edo edozein instituzioi egin dezake; baina titulu «ofizialak» ematea Euskaltzaindiari dagokio. Honen eta haien elkartasuna eta elkarlana beharrezkoa da Euskal Herriaren oraingo egoera hontan. Euskal Herria bera eta euskara ofizialki inondik onartu gabe dagoen hontan, Euskaltzaindia da euskararen ordezkari «ofiziala» herriarentzat.

Behinbehinekoa* da, ordea, egoera hori, eta berdin Euskaltzaindiaren eginkizun hori ere. Egoera horrek berehalakoan aldatu beharko luke, Euskal Herriaren eta euskararen ofizialtasuna onartuz, eta beharrezko

Bizkaian (Bizkaian behintzat) Elizak bere euskal tituluak eman gura ote ditu?

instituzio ofizialak sortuz. ANAITASUNA hontatik, egoera hori gainditzeko eta aldatzeko eskatzen dugu.

Ezaguna da, euskal Diputazioek, bakarka eta nolabait, Euskaltzaindia onartzen eta laguntzen dutela. Baina, Diputazio guztiek elkartasun ofizialik ez daukatenez, Euskaltzaindia —eta beste edozer ere— ezin izan euskal Diputazioek batean eta ofizialki onarturiko instituzio ofiziala. Eta, zenbait gauzatarako, Iparraldeko prefeturarekin ere akordio ofiziala beharrezkoa da.

Orduan, horrelako euskal organismo ofizialak, ofizialki Euskaltzaindia onartzea eta laguntzea izango luke bere eginkizuna, eta harekin batera beste hainbeste instituzio ere bai.

Organismo ofizial horrek zuzenduko luke Euskal Herriko irakaskuntza, eta bereziki euskararena. Eta horrexek emango litzuzke euskal irakasle tituluak ere; edo ofizialki onartuko litzuzke, Unibertsitateak edo beste edozein eskola berezituk* eman litzakeen euskal tituluak.

Horixe litzateke benetako bide jatorra berehalako egoeran, Euskaltzaindiari bere berea ez duen eginkizun bat kentzeko eta euskararen irakaskuntzaren eta tituluen egoera normalizatzeko.

Dena dela, ANAITASUNA hontatik orain eskatzerik ez dagoena ere eska lezake laster Herriak. Eta, orduan, orain arteko eta orain bertoko egoera hau eta azken paragrafo horietan adierazi duguna ere gaindituta geldituko lirateke. Orduan Euskaltzaindiaren eginkizuna argiago geldituko da, uste dugunez; eta artikulua hontan aztertu dugun hauzia ere garbitua eta erabakia izango da.

Orduan Herriak, Herriak berak esana izango luke etorkizunaren Hitz.

Paulo AGIRREBALTZATEGI